

Signs and the Flaw of Signlessness: Inequivalence and Bewilderness of Names and Signs in Two Persian Translations of Oscar Wilde's Play "Salomé"

Vol. 16, No. 2, Tome 86
pp. 177-211
May & June
2025

Abbas Mehrpooya¹

Abstract

This article is an in-depth analysis to investigate the what- and how-patterns of semiotic manipulations in the two Persian translations of Oscar Wilde's playscript "Salomé", by Abdollah Kowsari (2006) and Abolhassan Tahami (2019). In this research, the dual research question has focused on examining the nature of semiotic manipulations present in the two aforementioned Persian translations. As such, this study particularly aims to identify the probable patterns of manipulation in translating certain proper names and key lexical signs that are of crucially semiological and onomatological import in a literary text. Establishing a supra-textual connection between the literary text and its original context, such semiological and onomatological items need to be retained in the translated text as well. To address the research question, the research methodology has focused on a pro-translation reading of the original text, i.e. the English-version text of "Salomé" playscript, what has been followed by an after-the-event reading of two Persian translations of the same work under a compare-contrast procedure. The analysis of the critical cases sampled from the two translations under study supports the main finding that both translators have domesticized, neutralized, or in cases excluded the certain proper names and key lexical items, i.e. signs and symbols, from the translated text. This approach has resulted in the de-foreignization of the original text during the translation process. Another significant research finding of the study underlines the point that the manipulations done in the semiological and onomatological structure of such a work of drama have led to a breakage between the text of the Persian translation and the original culturallinguistic context.

Keywords: Drama; text; translation; sign; name; semiology; onomatology; manipulation.

¹ Corresponding author, Assistant Professor at Department of Foreign Languages, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran; Email: abbas.mehrpooya@iauh.ac.ir
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6136-8912>

Received: 24 May 2022
Received in revised form: 23 July 2022
Accepted: 25 August 2022

1. Introduction

The present study critically examines two Persian translations of the well-known play “Salomé,” written by Oscar Wilde (1854-1900), the renowned Irish author, playwright, and poet. The play “Salomé,” that is related to a biblical event, was first published in English in 1894 by Elkin Mathews & John Lane publishing in London. Due to its carefully-crafted and unique content, “Salomé” has been the subject of analysis and scrutiny by numerous literary and theatrical critics around the world. Having embodied a host of calculated linguacultural and semiological elements leading to a close association being formed between the text and its historico-geographical context, “Salomé” has gained a veritably hierarchic structure as well as a varied syntactic texture. This being said, it seemed fairly sensible to carry out a piece of critical research on two Persian translations of “Salomé”, i.e. Abdollah Kowsari (2006, Hermes Publishing) and Abolhassan Tahami (2019, Negah Publishing), what at the very outset has engaged the researcher of this study to get down to a seriously meticulous reading of both the original and the translations at hand.

A glance at the literary translations and subsequently a critical review of the translationalogical articles is suggestive of the fact that the appraisal of translation practice and translation evaluation by the literary readers and critics is more or less based on a one-sided reading of the translation text, what is mostly carried out by measuring the rate and quality of the domesticizing approach employed in an attempt to normalize as far as possible the linguacultural means and assets of the literary work in translation (see Even-Zohar (1978/1990/2012); Reiss & Rhodes (2014)). Having this in mind, the present study has tried to have a critical ST-oriented reading of the original text as well as the two Persian translations in order to locate culturallingual motifs, i.e. the semiological and onomatological elements. The present research has two phases. In the initial phase which was marked itself via the simultaneous act of translation to be performed by the researcher, the study went through explore the text of the play in an attempt to examine and extract

the whole array of the symbolic words, specific names, and key lexicological signs existing in the original. In the ultimate phase, the study aimed to examine the question if the required associations which existed between the semiological and onomatological elements in the original and its original context via the presence of the semiological and onomatological elements, were also existent between each translation of the play and the assumed context thereof, hence reaching an estimation of the adequacy of the translations under study. In other words, the present study has aimed to analyze and evaluate the approach(s) adopted by both translators in their confrontation with and translation of certain lexical signs and naming-items as the key lexico-semiological elements in the original, what is supposed to retain the close text-context associations in the translated texts as well.

Research Question(s) and Research Hypotheses

The research question being addressed in this article has two sides: Firstly, the study has explored the translation texts to determine if the symbolic words, proper names, and certain key lexical signs all considered as semiotic and nomological elements in the text have been adequately rendered in translation; secondly, the study has tried to answer if the existing relationship in terms of the above-mentioned items serving as linking elements between the original text, i.e. "Salomé", and its historico-geographical cum socio-cultural context has been preserved in the Persian translations as well. As such, the present research has put forward a two-sided hypotheses, firstly, that the translated texts under study have retained the semiotic and onomastic textual items in terms of translational equivalence; and secondly, that the connection between the translated texts in Persian and the overarching framework of the original context has been maintained in terms of adequately rendering the semiotic and onomastic textual items via employing the adequate equivalents, just as it is the case for the English play "Salomé" and its original context.

2. Theoretical Foundations

By looking at the extra-textual connection existing between the text of a fictional or dramatic work and the original context related to it, and in light of the tripartite unities, i.e. unity of action, unity of place, and unity of time, that lead to the formation of an 'artistic whole' within a literary work, one can particularly speak of the existence of "sign-words" in a particular textual narrative. Such "sign-words" are the marked words or key naming or lingua-cultural items that possess a referential and contextual value and appear as symbolic signs serving to identify and locate the original context that is connected with a literary text. In highlighting the multilayered and profound functions of proper names, Bagby and Sigalov (1987), focusing on the viewpoint of Nikonov (1974), provide a triadic functional framework around a proper name as a signifying unit or entity.

Following Nikonov, we discriminate three types of significance inhering in the proper name: first, its etymological meaning, that is, the real meaning of its root; second, the name's signifying meaning, more exactly, the real function of the proper name qua label; third, its social meaning, or the symbolics of a name which has acquired some determinable historical meaning within the given culture (p. 474)

From an onomastic point of view, Winner and Winner (1976, p. 150) have placed due emphasis on the well-thought-out employment of the *names* in the texture of fictional works and written that names sometimes "demonstrate a technique peculiar to myth, that is [...] where the names are semantically active." From a discursive point of view, the property of "activeness" or *enunciator-ship* can be given to a *name* or *term* where it stands before the audience as a "sign" or "object". As such, the subject occupies the position of an identifying agent in his/her interaction with that *linguistic object*, i.e. *name* or *term*. In this regard, the notion of "praxis énonciative" (roughly translated into 'discursive act') is pointed out by Shairi (2009) to explain the semiotic nature of an "object" as a *discursive actor*, as proposed by Greimas (1987).

According to Greimas (1987), an ‘object’ is to be referred to as a “discursive agent,” one that “by showcasing the power of its presence, stands in the way of the viewer (subject)” (Greimas, 1987, p. 27). This being said, one is to view a literary text, be it fiction or drama, as including a string of semiotic and nomological motifs in the form of words or names, what establishes a cultural-semiological connection with the text’s backdrop, i.e. the original context. The point is that a literary translation must as well retain the connection with the overarching framework of the original context as such; thus, any attempt to extrapolate, transform, and domesticize such semiotic and nomological items leads to a disruption in the texture of translational work; what has itself arisen from and linked to a foreign text and therefore must enjoy the same cultural-semiological connection with the original context that is related to it.

3. Literature Review

The background of translation-oriented research in Persian, whether in the form of academic thesis or in the form of critical research published in scholarly journals is scantily evidenced, albeit as far as the present research has found access to. However, such research projects, if any, have examined the issue of translation criticism merely through a lens other than that of translatology or semiology, barely employing a duly systematic and fairly methodical approach to tackle with the research topic. Such research lines being theoretically and methodically incongruous with the theoretical scenario of this study have been abstained from being included in the present extended abstract.

4. Methodology

In regard to the purpose of the present study and in pursuit of arriving at an adequate answer to the research questions posed above, methodology employed in the present research has been one based upon comparing and

contrasting the texts of both Persian translations under study with that of the original work. Prior to beginning the text-exploration phase, it is to be stated that to maintain fairness and to avoid partiality in the process of translational criticism, the author of this article has rendered his own translation of “Salomé” in an attempt to gain first-hand knowledge of the semiological elements as they have been worked in the original text, hence not letting go of justness in critical judgement. In regard to the critical research questions addressed above, the sampling method has not been random and the data have been obtained in a purposive way by going through the source text and weighing the Persian translations against the original text. Spotting the translational flaws as such may duly explain the nature of major failings recognized in the translated texts. Collecting the research data via critical sampling has been carried out in a few phases: Firstly, the pro-translational reading of the English text and locating the textual items possessing an onomatological or semiological weight; secondly, the autonomous reading of each translation and at the same time referring to the original playscript to arrive at the points of critical incongruence; thirdly, the translato-semiological reviewing of the samples drawn with an eye to the research questions posed; fourthly, adopting a selection of the most telling examples out of the sampling collection so that a qualitative research of this kind can readily absorb; fifthly, evaluating and analyzing the selected samples while giving special attention to the *whatness* and *howness* of the manipulations in translating the onomatological and semiological elements at work; what has eventually led to a state of inevitable distortion and detachment between the translated text and the original text on the one hand and its culturallingual context on the other. It is to be added that only those sampling-items that have most suggestively provided an explanatory answer to the research questions as such have been included in the ultimate article. Besides, although the translato-semiological analysis for each sampling-item could have accompanied by a proposed translation, this idea has been abandoned to avoid any speculative surmise on the part of the readers indicative of the authorial partiality.

5. Results

In this research, the focus has been on how certain semiotic and onomastic themes, namely symbolic vocabulary, proper names, and key lexical signs, are maintained in two Persian translations of the play "Salomé." Following that line, the study has examined how the connection between the translated texts under study and the overarching framework of the original context has been preserved from a translational semiological perspective. The findings of the present research, as evidenced by the examined samples, indicate that the original context in both translations has undergone a series of inappropriate semiotic alterations and manipulations. Both translations, by approaching the alienation of the literary context, exhibit a range of inappropriate manipulations in favor of domesticization of the original and translationally disqualify the work's semiotic import to the detriment of the continuity between the translated text and its broader contextual framework. An evaluative study of the two Persian translations - by Abdollah Kowsari (2006) and Abolhassan Tahami (2019) - of Oscar Wilde's "Salomé" shows a disconnection between the semiotics of the translated text and the original context in terms of their linguistic, cultural, and historical ties. The approach to domestication and normativity is evident in both translations: Firstly, in the process of domesticizing the proper names as such and alienating their socio-cultural cultural significance, the onomatological items which serve as storytelling keywords which relate to the work's chronological narrative; and secondly, in the manipulation of the work's semiotics and de-semiotization of original cultural capital, the textual signs that evoke a revival of the original historico-geographical context in the translation as well.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دوماهنامه بین‌المللی

د ۱۶، ش ۲ (پیاپی ۸۶)، خرداد و تیر ۱۴۰۴، صص ۱۷۷-۲۱۱

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1401.0.0.199.1>

نشانه‌ها و آهوی بی‌نشانی: نابرابر نهادگی و سرگشتگی نام‌ها و نشانه‌ها در دو ترجمه فارسی از نمایش‌نامه «سالومه» آسکر وایلد

عباس مهرپویا*

استادیار گروه زبان انگلیسی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۳

چکیده

مقاله پیش‌روی، پژوهشی است کارسنجانه که از دیدگاهی نشانه‌شناختی و با هدف بررسی کاستی‌های ترجمه‌گرا، چپستی و چگونگی الگوی دست‌کاری‌های نشانه‌شناختی را در دو برگردان فارسی از نمایش‌نامه «سالومه»، نوشته آسکر وایلد، با ترجمه عبدالله کوثری (۱۳۸۵) و ابوالحسن تهامی (۱۳۹۶-۸) مورد بررسی قرار داده است. در این راستا، پرسش‌های قانونی پیش‌نهاد در این پژوهش بررسی چپستی و چگونگی دست‌کاری‌های نشانه‌شناختی در دو ترجمه فارسی یادشده با نگاه ویژه به چپستی‌شناسی برخی نام‌های ویژه و واژگان کلیدی است. از این روی، روش‌شناسی به‌کاررفته در این پژوهش برپایه خوانشی کارسنجانه از دو ترجمه یادشده، خود بر بنیاد و در هم‌سنجی با بافت ویراست انگلیسی نمایش‌نامه «سالومه» انجام گرفته است. بر این بنیاد، نخستین و روشن‌ترین دست‌آورد پژوهشی در بررسی پیش‌روی، به گواه نمونه‌های درک‌آویده از دو ترجمه مورد بررسی، بر رویکرد دو مترجم به بومی‌سازی و برون‌گذاری نام‌های ویژه و نمادها و نشانه‌های واژگانی کلیدی و پیرو آن بیگانگی‌زدایی از بافت بکار در ترجمه پرتو افکنده است. یک یافته پژوهشی ارزنده دیگر این بررسی این نکته را برجسته می‌نماید که دست‌کاری‌های انجام‌گرفته در ساختار نشانه‌شناسی واژه‌ها و واژه‌شناسی نام‌های ویژه این کار ادبی نمایشی، افزون بر دگرشدگی بن‌مایه‌های نمایشی بافتاری کلیدی، گسستگی میان بافت ترجمه فارسی و فرابافت فرهنگی‌زبانی کار را در پی داشته است.

واژه‌های کلیدی: نمایش‌نامه، نمایش، بافت ادبی، ترجمه، نشانه، نام، نشانه‌شناسی، دست‌کاری

۱. مقدمه

مقاله پیش روی پژوهشی است کارسنجانه که به بررسی دو ترجمه فارسی از نمایش‌نامه نام‌آشنای «سالومه» نگاشته آسکر وایلد (۱۸۵۴-۱۹۰۰)، نویسنده، نمایش‌نامه‌نگار، و سرایش‌گر نامور ایرلندی، می‌پردازد. نمایش‌نامه سالومه که با رخدادی توراتی در پیوند است و چاپ نخست آن به زبان انگلیسی به سال ۱۸۹۴ از سوی نشر الکین ماتیوس و جان لین^۱، لندن، بازمی‌گردد، کاری است که به دلیل برخورداری از درونه‌ای سنجیده و ویژه از سوی شماری از کارسنجان ادبی و نمایشی در سراسر جهان آماج نگرش و بررسی قرار گرفته است. برخورداری از درون‌مایه ویژه فرهنگی و نشانه‌شناسی اندیشیده زبانی و نیز پیوستگی سنجیده نشانه‌های بافتی با «فراپافت» یا «هم‌بافت فراپشت بافت»^۲ تاریخی و جغرافیایی کار، ساختاری چندلایه به نمایش‌نامه «سالومه» داده است؛ هم‌آنچه ترجمه کاری از این دست را نیازمند خوانش و کاوشی پژوهش‌گرانه می‌سازد، فرایندی که سراسر کنش دانش‌گرایانه مترجم را در دو سپهر ترجمه‌شناسی و نشانه‌شناسی شایسته و بایسته می‌دارد. بر همین بنیاد، انجام پژوهشی کارسنجانه بر روی دو ترجمه فارسی از عبدالله کوثری (۱۳۸۵، نشر هرمس) و ابوالحسن تهامی (۸-۱۳۹۶، نشر نگاه)، نیز خود در گرو خوانشی باریک‌نگرانه هم از بافت اصلی و هم ترجمه‌های یادشده بوده است، فرایندی که بخشی از برون‌داد انجامین آن نگارش مقاله‌ای کارسنجانه پیرامون دگرشدگی سازمان‌های نشانه‌شناختی و نام‌شناختی را در دو ترجمه یادشده در پی داشته است.

درنگی در ترجمه‌های ادبی انجام‌شده و پیرو آن بررسی کارسنجانه مقاله‌های ترجمه‌شناختی نشان از آن دارد که کنش ترجمه و ارزیابی ترجمه از سوی خوانندگان، ارزیابان و کارسنجان ترجمه ادبی، کمابیش بر پایه خوانشی یک‌سویه از بافت ترجمه و با رویکرد به چگونگی بومی‌سازی و هنجارمندسازی سرمایه زبانی کار ادبی مورد ترجمه انجام گرفته است (ببینید Even-Zohar (1978/1990/2012); (Reiss & Rhodes (2014)). با در نظر داشتن این نکته، پژوهش پیش روی کوشیده است تا با کاوش در سرمایه زبانی فرهنگی بافت نمایش‌نامه سالومه و جانمایی برخی بن‌مایه‌های نشانه‌شناختی و نام‌شناختی در آن - در قالب واژگان نمادین، نام‌های ویژه، و نشانه‌های واژه‌شناختی کلیدی - و با نگاه پرسش‌گرانه پیرامون چیستی و چگونگی پیوند نهفته میان بن‌مایه‌های یادشده با فراپافت اثر، خوانشی نشانه‌شناختی را از دو ترجمه یادشده در هم‌سنجی با بافت انگلیسی نمایش‌نامه «سالومه» به انجام رساند؛ و از این رهگذر، رویکرد دو مترجم را در رویارویی با برخی

نام‌ها یا نام‌شناسه‌های ویژه به‌سان بن‌مایه‌هایی کلیدی در بافت مورد بررسی قرار دهد.

۱-۱. هدف، پرسش، و فرضیه پژوهشی

برابر با آنچه در بالا گفته شد، قلمرو کلان پژوهش پیش‌روی گفتمان ادبی ترجمه‌شده و قلمرو ویژه آن گفتمان ادبیات نمایشی ترجمه‌شده است و بررسی و کاوش پیرامون چگونگی نگاهداشت سرمایه نام‌شناختی و نشانه‌شناختی نمایش‌نامه «سالومه» در دو ترجمه فارسی هدفی است که این پژوهش به آن می‌پردازد. بر این بنیاد، سنجش و بررسی چگونگی نگاهداشت واژگان نمادین، نام‌های ویژه، و نشانه‌های واژه‌شناختی کلیدی به‌سان بن‌مایه‌هایی نشانه‌شناختی و نام‌شناختی، و پیرو آن بررسی پیوند میان بافت و فرابافت از رهگذر نگاهداشت بن‌مایه‌های یادشده در ترجمه بافت ادبی نمایش‌نامه «سالومه» پرسشی است که پژوهش پیش روی در پی یافتن پاسخی شایسته برای آن بوده است. از نگاهی فرضیه‌گرا، این پژوهش بر این فرض استوار است که نگاهداشت بن‌مایه‌هایی نشانه‌شناختی و نام‌شناختی هدف و گزینش برابر نهادهای بسنده برای آن‌ها در ترجمه، پیوند میان بافت و فرابافت را در ترجمه نیز همچون در نمایش‌نامه انگلیسی «سالومه» نگاه خواهد داشت. پرسش، هدف، و فرضیه یادشده از آنجا ارج و ارزش می‌یابد که دریافته می‌شود که: برخی نام‌ها و واژگان کلیدی به‌کاررفته در نمایش‌نامه «سالومه» از سوی آفریننده آن به شیوه‌ای اندیشیده و سنجیده و با هدف پیوند دادن بافت کار با فرابافت زمانی و مکانی آن گنجانده شده‌اند، و از این‌روی بخشی ارزنده از «سرمایه زبانی» آن به شمار می‌آیند و می‌باید در بافت ترجمه نیز نگاه داشته شوند. بر این بنیاد، کنار گذاشتن یا جایگزینی این بخش‌های کلیدی با برابر نهادهای نابسند چیزی جز دست‌کاری اثر و ریخت‌زدایی از ویژگی‌های سبکی و سخن‌ورانه کار را در پی نخواهد داشت.

۲-۱. روش‌شناسی پژوهش

با نگاه به هدف پژوهشی و در راستای رسیدن به پاسخی بسنده برای پرسش پژوهشی یادشده، روش‌شناسی به‌کارگرفته در پژوهش پیش روی بر پایه هم‌سنجی بافت اثر با دو ترجمه یادشده استوار شده است. گفتنی است که پیش از آغاز کندوکاو در دو ترجمه یادشده، با هدف رواداری و پرهیز از سوگیری در انجام کار بررسی ترجمه، نگارنده این مقاله خود نمایش‌نامه سالومه را سراسر برگردان کرده است تا از این رهگذر بر چیستی و چگونگی به‌کارگیری بن‌مایه‌های نشانه‌شناختی تنیده در بافت

کار آگاهی پیدا کرده، در انجام بررسی کارسنجانه و نگره‌پردازی بر پایه آن سوی دادگری را از کف نداده باشد. شیوه نمونه‌گیری در این بررسی تصادفی نیست و داده‌ها به شیوه‌ای هدفمند از راه کاوش در بافت و هم‌سنجی ترجمه فارسی با بافت انگلیسی اثر و با نگاه به پرسش پژوهشی یادشده برداشت شده‌اند و از این‌روی، یافته‌های به‌دست‌آمده قلمرو ترجمه ادبی‌نمایشی فارسی و چگونگی آسیب‌های ترجمه‌گرا را در آن از رهگذر کاوش کارسنجانه در دو ترجمه یادشده مورد آزمون قرار داده است. رسیدن به داده‌های مورد پژوهش و نمونه‌گیری در چند مرحله انجام شده است: نخست، خوانش ترجمه‌گرای بافت انگلیسی و جانمایی نام‌ها و بخش‌های زبانی برخوردار از بار نشانه‌شناختی؛ دوم، خوانش جداگانه هر یک از دو ترجمه یادشده و سنجش آن‌ها با بافت انگلیسی نمایش‌نامه؛ سوم، بررسی ترجمه‌نشانه‌شناختی نمونه‌های درکاویده با نگاه به پرسش پژوهشی؛ چهارم، گزینش و گنجاندن گزیده‌ای از گویاترین نمونه‌ها در این بررسی نمونه‌گرا، آن‌گونه‌که در گنجایش پژوهشی کیفی از این دست باشد؛ پنجم، بررسی و واکاوی نمونه‌ها با نگاه ویژه به چیستی و چگونگی دست‌کاری(ها) در ترجمه درون‌مایه‌های نام‌شناختی و نشانه‌شناختی کار، هم آنچه به دگرشدگی و گسست میان بافت ترجمه فارسی و فرابافت فرهنگی‌زبانی کار انجامیده است. در این باره باید افزود که تنها نمونه‌هایی در این بررسی گنجانده شده‌اند که به گویاترین شیوه می‌توانسته‌اند پاسخی روشن‌گرانه به پرسش پیش‌نهاد در این پژوهش به دست دهند. همچنین، اگرچه بررسی ترجمه‌نشانه‌شناختی نمونه‌های درکاویده می‌توانست با گنجاندن ترجمه‌ای پیشنهادی برای هر مورد همراه باشد، ولی برای پرهیز از هر گونه برداشت یا انگاشت مبنی بر داوری سوگیرانه از این کار خودداری شد.

۲. پیشینه پژوهشی

آنگونه که ارسطو در پارۀ هشتم از «پوتیکا»^۲ نگاشته است، همه بخش‌های یک کار هنری چنان تنگاتنگ به هم پیوسته‌اند که جابه‌جایی یا برداشتن یک بخش از آن، همادگی^۳ یا کلیت کار را از هم می‌گسلد. این پیوستگی و وابستگی تنگاتنگ را ارسطو با نام «یگانگی کنش»^۴ بر می‌شناساند، آنچه از «ساختاری درست و آراسته از کنش‌ها» می‌گوید و به‌کارگیری سنجیده و اندیشیده آن از سوی آفریننده کار ادبی هدفی ویژه را دنبال کرده است؛ به باور ارسطو، این ساختار ویژه است که به پیدایش «همادگی هنری» یا کلیت هنری کار ادبی می‌انجامد (Abrams & Harpham, 2015, p. 295). در سده‌های

پانزدهم و شانزدهم بود که بررسان و کارسنجان نمایشی در ایتالیا و فرانسه دو بن‌مایه «یگانگی زمان» و «یگانگی مکان» را به «یگانگی کنش» افزودند؛ «یگانگی مکان» آن است که «کنش نمایش تنها به یک جا» محدود شود، و «یگانگی زمان» آن است که «زمان نمایش به دو یا سه ساعت» یا در بیش‌ترین حالت «یک روز دوازده ساعته یا بیست و چهار ساعت» محدود شود (Abrams & Harpham, 2015, p. 403). با نگاه به پیوند میان یک بافت نمایشی و فرابافت در پیوند با آن و در پرتو یگانگی‌های یادشده در بالا، می‌توان از وجود «نشان‌واژگان» یا واژگانی کلیدی در درون یک بافت ویژه سخن به میان آورد، واژگانی نشان‌دار که از ارزشی فرابافتی و بازگردی برخوردارند و چون نشانه‌هایی نمادین فرابافت ویژه‌ای را که در پیوند با بافت می‌باشد و اشناسی و جانمایی می‌نمایند. در پیوند با این اندیشه، باید گفت که نام‌های ویژه کسان و کنش‌وران یک کار داستانی و نام‌نشان‌های^۶ در پیوند با کار، نشانه‌شناسی تاریخی و جغرافیایی ویژه «فرابافت» یا «هم‌بافت فرابافت» را و اشناسی می‌کنند. در برجسته‌سازی کارکرد چندلایه و ژرف نام‌های ویژه، بگ‌بای و سیگالف (Bagby & Sigalov, 1987, p. 474)، با در کانون گذاردن نگاه نیکونوف (Nikonov, 1974)، سه‌گانه‌ای کارکردشناختی را پیرامون یک نام ویژه به عنوان یکان یا واحدی نشانه‌شناختی به دست داده‌اند:

پیرو [نگاه] نیکونوف، سه گونه ارزش در یک نام ویژه نهفته است: یکم، معنای ریشه‌شناختی، که معنای واقعی ریشه آن است؛ دوم، معنای نشانه‌شناختی آن نام، به گفتار درست‌تر، کارکرد واقعی آن نام ویژه به‌سان یک شناسه‌برگ؛ سوم، معنای اجتماعی آن، یا نمادشناسی نامی که رویی از معنای تاریخی تعیین‌پذیر را در فرهنگ داده‌شده به دست آورده است. (ص. ۴۷۴)

در همین پیوند، وینر و وینر (Winner & Winner, 1976, p. 150) به‌کارگیری اندیشیده نام‌ها را در ادبیات داستانی برجسته نموده و چنین می‌نگارند که گاه «نام‌ها شگردی را به نمایش می‌گذارند که ویژه افسانه‌هاست ... و آن جایی است که نام‌ها از دیدگاه معناشناختی کنش‌گر می‌باشند». اندیشه کنش‌گر بودن نام یا واژه در جایگاه «نشانه» یا «اُبژه»^۷ در رویاروی با خواننده/بیننده، خود در جایگاه کنش‌گر شناسا (سوژه)، از نظرگاهی دیگر در سخن گرمس (Greimas, 1987)، آنگونه که شعیری (۱۳۸۸) در روشنگری پیرامون «کنش گفتمانی» از دیدگاه گفتمان نشانه‌شناسانه بدان پرداخته است، نمود می‌یابد؛ جایی که وی از اُبژه به سان «کنشگری گفتمانی» یاد می‌کند، هموکه «با به رخ کشیدن قدرت حضور خود، سر راه بیننده (سوژه) قرار می‌گیرد (شعیری ۱۳۸۸، ص. ۳۵). این چنین، نشانه(های) گفتمانی در گذار خود از خردجهان بافت آغازین به خردجهان بافت انجامین می‌بایست به

گونه‌ای برگردان شود که نقش خود را نه تنها به‌سان کنش‌گری گفتمانی در رویارویی با خواننده/بیننده، که به‌سان کنش‌گری شناسا در برشناساندن خرده‌جهان در پیوند با بافت آغازین و فرابافت در پیوند با آن باززایی کند.

۲-۱. اهمیت ارزیابی ترجمه‌نشانه‌شناختی با نگاه به تنیدگی بافت و فرابافت^۱

جدای از آنچه در بالا گفته شد، باید گفت که بررسی بیشینه نقدهای انجام‌گرفته در حوزه گفتمان ترجمه‌شناسی روشن می‌سازد که انجام ترجمه و بررسی آن کمابیش با نگاه و بر پایه معیارهایی چون هنجارمندی و بومی‌سازی بافت، و آن هم چه‌بسا بدون بررسی بافت ترجمه و بن‌مایه‌های درونی آن درسنجش با بافت اصلی یا بُن‌کار^۲ رخ داده است (بینید رایس و رودز، ۲۰۱۴). در این باره رایس و رودز (Reiss & Rhodes, 2014) می‌نویسند:

جدای از چند مورد جزئی، چه‌بسا [...] بررسی‌ها بر روی ترجمه‌های [انجام‌شده] هرگز آن‌ها را در جایگاه ترجمه داوری نمی‌کنند. و چنانچه چنین کنند، تنها سرسری‌وار است و با گزاره‌هایی چنان پیش‌پا افتاده چون «به روانی ترجمه‌شده»، «چون نوشته‌ی اصیل خوانده می‌شود»، یا «با حساسیت ترجمه‌شده» همراه است - داوری‌هایی که همواره مبهم و بی‌پشتوانه هستند. ارزیابان به ندرت زمان و توان خود را برای هم‌سنجی یک ترجمه با خوانش آن در زبان اصلی به کار می‌گیرند، حتی اگر با آن زبان آشنا باشند (ص. ۲).

این در حالی است که در دانش ترجمه‌شناسی و از رهگذر رویکرد به بیگانه‌پایایی^۳، که همواره کانون نگرش دانشمندان و نگره‌پردازان پیشروی این رشته بوده است، بر لزوم کاهش‌ناپذیری سرمایه‌ی زبانی و اُفت‌ناپذیری تراز گفتمانی بافت مورد ترجمه در سنجش با بافت مورد ترجمه پافشاری شده است (Venuti, 1995; Steiner, 1975/2012; scheleiermacher, 1813/2012). باید گفت که «بیگانگی» ویژگی جدایی‌ناپذیر یک کار ادبی بیگانه است و برابر با رویکرد بیگانه‌پایایی، یعنی نگاه‌داشت ویژگی‌های بافت بیگانه یا همان ویژگی بیگانگی^۴ بافت در ترجمه - که خود بر اصل بنیادین برابرنهادگی در ترجمه استوار است - بافت ترجمه را می‌باید در همان تراز بر گرداند که بافت آغازین در آن نگارش شده است، این خود برابرنهادگی در همه ترازهای واژه‌شناختی و فراواژه‌شناختی و نیز بافت‌شناختی و فرابافت‌شناختی را در بر می‌گیرد. از این روی، چگونگی بازآفرینی آن بخش از بن‌مایه‌های نشانه‌شناختی کار ادبی که به گونه‌ای کلیدی به پیوند میان بافت و فرابافت ویژه آن اشاره

دارند چه در ترجمه کار و چه در ارزیابی ترجمه کار بایدی سازش‌ناپذیر و ناگزیر می‌نماید. بر این بنیاد، هستی و چیستی نشانه‌شناختی یک بافت ادبی نمی‌باید و نمی‌شاید که با هنجارگرایی مهارگسیخته و به سود بیگانگی‌زدایی - که چه‌بسا کنشی چیره در ترجمه است - دستخوش دگرریختی شود. کوتاه‌سخن اینکه، ارزیابی کارسنجانه و کیفی ترجمه بر پایه هم‌سنجی ترجمه و اصل اثر و آن هم در پرتو نگره‌شناسی ترجمه و در پیوند و همراهی با دیگر زمینه‌های دانشی - در این‌جا، دانش نشانه‌شناسی زبان - می‌تواند از یک سو سرمایه نگره‌شناختی و گفتمان‌شناختی رشته دانشی ارزیابی ترجمه و نیز مرزهای دانش ترجمه‌شناسی را گسترش دهد، و از سوی دیگر و در پیروی از آن الگوهای ترجمه به فارسی را دگرگون ساخته و کنش بومی ترجمه را به تراز بالاتر بر بکشد.

۲-۲. درنگی در پیشینه پژوهشی فارسی

پیشینه پژوهشی ترجمه‌گرا در فارسی، چه در قالب پایان‌نامه(های) دانشگاهی و چه در قالب پژوهش(های) چاپ‌شده در ژورنال، با نگاه به رویکرد بالاگفته و تا جایی که در این پژوهش بدان دسترسی وجود داشته است، اگر نگوییم هیچ، کم‌شمار است؛ در این میان، اگر موردی نیز یافت می‌شود، نگره‌شناسی و روش‌شناسی چیره دیگر رشته‌های زبانی فراترجمه‌گرا را در کانون بررسی خود دارد و با بنیادهای دانش نوین ترجمه‌شناسی نیز فاصله دارد. برای نمونه، برادران (۱۳۹۵) در یک «سیر اجمالی»، اگر بخواهیم از واژه‌گزینی نگارنده پژوهش بهره بگیریم، بدون برخورداری از یک روش‌شناسی استوار دانشی پژوهشی و تنها با بازگشت به و گزینه‌گویی از آرای تنی چند از فیلسوفان یا زبان‌شناسان نشانه‌شناختی، از آن میان پیرس^{۱۲} و سوسور^{۱۳} - که این نیز این‌جا و آن‌جا با برخی پاره‌سرودهای فارسی همراه گشته - به بررسی ترجمه عنوان رمان «Vanity Fair» - تنها عنوان - در کار سه مترجم فارسی پرداخته است؛ نگاشته‌ای کوتاه و ناروشمند که با این نتیجه‌گیری کلی به پایان آمده است: «اصالت‌مندی ترجمه در غالب موارد برآمده از داوری‌های عالمانه بینامتنی در مورد کارکردهای دلالتی و فرهنگی نشانگان حاضر در متن مبدأ است تا تمرکز بر انعکاس صفات صوری الفاظ» (برادران، ۱۳۹۵، ص. ۷۷). جدای از نبود روش‌شناسی، نتیجه‌گیری بررسی بالاگفته خود با انگاشت وجود «شباهت صوتی» میان واژگان دو زبان در پژوهش منصوری (۱۳۸۶) ناهم‌سو است، پژوهشی که با نگاه به برابرگزینی واژگانی از دیدگاه نشانه‌شناسی، چنین استدلال می‌کند که «مترجم در ترجمه با جایگزینی واژگانی دو زبان مواجه نیست بلکه از منظر نشانه‌شناسی در ترجمه این تصاویر

صوتی دو زبان می‌باشند که با هم مقابله می‌گردند» (۱۳۸۶، ص. ۴۷)؛ پژوهش یادشده ترجمه را به سان فرایندی می‌انگارد که با درگیر ساختن مترجم در بازی‌گونه‌ای از کاوش و جست‌وجو برپایه «آزمون و خطا»، وی را در رسیدن به «نزدیک‌ترین تصویر صوتی در زبان مقصد برای تصویر صوتی مربوط در زبان مبدأ» یاری می‌دهد. شگفت این‌که، استدلال پژوهش پیش‌گفته خود با نتیجه‌گیری به‌دست‌آمده در پژوهشی دیگر، که از دیدگاه نشانه‌شناسی انتقادی به بررسی و هم‌سنجی دو ترجمه از نمایش‌نامه «مرگ دستفروش»، یک ترجمه بین‌زبانی و یک ترجمه بین‌نشانه‌ای، پرداخته در ستیز است؛ آن‌جاکه می‌گوید: «درحقیقت زبان به‌دلیل ویژگی انتزاعی، نمادین و قراردادی بودن نشانه‌هایش، نسبت به تصویر، انگیختگی بسیار کم‌تری دارد (سجودی و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ۸۷). جدای از دیدگاه جداگانه‌ای که هر یک از پژوهش‌های یادشده در پرداختن به پدیده نشانه‌شناسی زبانی در ترجمه دارا بوده‌اند، و نیز گذشته از به‌کارگیری ناهم‌آهنگ و ناهم‌سوی برخی واژگان فنی در نگارش گفتمانی خویش - برای نمونه، واژه تصویر - که خود به‌گونه‌ای سردرگمی و سرگردانی در دریافت پیام را در این زمینه گفتمانی به همراه دارند، باید گفت که دریافت واگونه از چیستی «نشانه» و «نشانه‌شناسی» و دارا بودن پیش‌زمینه دانشی کمابیش دیگرگون با نگرش و کنش ترجمه‌گرا و نیز ارج و جایگاه نشانه‌شناسی در آن، خود می‌تواند چرای فراپشت این هم‌ستیزی و ناهم‌سویی را در یافته‌های پژوهش‌های بالاگفته تا اندازه‌ای روشن سازد.

۳. بنیاد نظری پژوهش

در پژوهش پیش روی، پرسش از چگونگی نگاه‌داشت نام‌های کلیدی و واژگان ویژه یا «نشان‌واژگان»، و پیرو آن نگاه‌داشت پیوستگی میان بافت و فرابافت در دو ترجمه فارسی از نمایش‌نامه انگلیسی «سالومه» در کانون بررسی کارسنجانه است. از دیدگاه نشانه‌شناسی، وینر و وینر (Winner & Winner, 1976, p. 103)، با اشاره به دیدگاه پیاتیگورسکی (1962)، پیرامون نشانه‌شناسی بافت می‌نویسد: «یک بافت در قالب گوناگونی نشانه‌هایی که آن کل مرزمند و خودگردان را می‌آفریند باز شناخته می‌گردد». در این باره، لپیپال (Leppihalme, 1997) با برجسته‌سازی ارزش نام‌ها در بافت یک کار و بیان این نکته که نام‌ها می‌توانند به چهره‌های زنده‌زیست و داستان‌زیست بازگرد داشته باشند، بایستگی نگاه‌داشت نام‌های ویژه را نیازی راهبردی در ترجمه می‌داند. این‌گونه، می‌توان کارکرد «نشان‌واژگان» را چنین روشن‌نمایی کرد: ساخت‌های واژگانی نمادینی که چون کلیدهایی

نشانه‌شناختی در بافت، جایگاه ویژه برخی کسان و چهره‌های فرهنگی را در ساختار پایگانی^{۱۴} کار برجسته و روشن می‌نمایند. باید گفت که اگرچه در گفتمان‌های ادب‌شناختی و زبان‌شناختی، پیرامون وجود پیوند میان به‌کارگیری برخی واژگان یک بافت و کیستی و چیستی زمانی مکانی آن بافت در قالب پیوند «نشان‌نمایگی»^{۱۵} نیز سخن به میان رفته است؛ برای نمونه، کادن (Cuddon, 2012, p.193) کارکرد «نشان‌نمایگی» در زبان را چنین وا‌شناسی می‌نماید: «به‌کارگیری واژگان در پیوند با کسان، زمان و مکان یک گفتار». با این همه، باید افزود که کارکرد بالاگفته، که به‌کارگیری «نشان‌واژگان» یک بافت را با فرا‌بافت ویژه تاریخی و جغرافیایی آن پیوند می‌دهد، از سازوکاری کارآمدتر و کارا‌تر نشان دارد، نگرشی کانونی که پژوهش پیش روی بر آن استوار است و می‌کوشد تا بر پایه یافته‌های به‌دست آمده از پژوهشی کیفی که خود بر بنیاد یک بررسی کارسنجانه بر روی بافت ترجمه‌شده و بافت اصلی اثر دامنه کاربرد و کارآمدی آن را در ترازوی دیگر روشن و برجسته کند.

در اینجا، برای روشن‌گری پیرامون دهش سبک‌شناختی بخش‌های واژگانی یادشده زیر نام «نشان‌واژگان»، یادداشتی پیرامون *نشانه‌شناسی کارکردگرا* بایسته می‌نماید. نکته این است که تنیدگی ساختار نشانه‌شناختی یک بافت با فرا‌بافت آن تا اندازه‌ای از رهگذر به‌کارگیری برخی واژگان ویژه برای کسان و پدیده‌ها و نام‌های ویژه آن‌ها در بافت هستی می‌یابد؛ ازاین‌روی، ارزش کارکردشناختی برخی واژگان ویژه و ویژه‌نام‌ها در بافت یک کار تا اندازه‌ای است که برون‌گذاری یا دگرگون‌سازی ساختاری هر کدام می‌تواند به گسستگی میان بافت و بُن‌مایه دیرینه‌شناختی آن بینجامد و رشته پیوند میان بافت و فرا‌بافت را گسیخته، دریافت خواننده را از بافت و فرا‌بافت پیونده با آن دستخوش کاستی کند. در بررسی کاربرد نام‌های نشانه‌شناختی در نگاشته‌های داستانی اُمبرتو اکو، کاپوزی (Capozzi, 2009, p. 128) می‌نویسد: «اکو اشاره‌های بسیار هوشمندانه میان‌بافتاری را با جهان نوشتار آمیخته است و داستان‌ها را با گزینش خود از نام‌ها نگارگری نموده است». بازی نغز نام‌ها در بافت یک کار داستانی تا اندازه‌ای است که لئو تولستوی در بخشی از روزنگارهای خود می‌نویسد: نام‌های ویژه، نام‌های پدیده‌ها، جانوران، و مردم در میان هستند، آنچه شیوه زندگی یک جرگه خاص را بهتر از گزارش آن روشن‌گری می‌کنند (Tolstoy and Maude, 1927, p. 46). ازاین‌روی، بایا و شایا است اگر بگوییم که گزینش ویژه‌نام‌ها و واژگان ویژه، یا آنچه زیر نام «نشان‌واژگان» در بالا از آن یاد شد، راهبردی اندیشیده و سنجیده است که از سوی نویسنده یا نگارنده یک داستان یا سروده برای دستیابی به یک خواسته کاربردشناختی ویژه انجام می‌گیرد؛ هم آنچه بایستگی

نگاه‌داشت نام‌ها و واژگان ویژه از این دست و پیرو آن نگاه‌داشت پیوستگی میان بافت و فرابافت را در ترجمه نیز به همان اندازه برجسته می‌سازد.

برابر با آنچه گفته شد، بخش سپسین این مقاله بر آن است تا با رویکردی ترجمه‌گرا و از نگره‌گاهی نشانه‌شناختی به بررسی و کاوش برخی نام‌ها و بخش‌های واژگانی در بافت دو ترجمه فارسی پرداخته، چگونگی نگاه‌داشت این بخش‌های ویژه را در بافت ترجمه بررسی نماید؛ و از این رهگذر، پای‌بندی یا نبود پای‌بندی به نگاه‌داشت ماهیت نام‌شناختی و نشانه‌شناختی این کار نمایشی را در دو ترجمه فارسی از آن در آینه کنش و به گواه نمونه‌های پژوهیده و در چارچوبی نگره‌گرا و دانشی بنمایاند.

۴. نمونه‌شناسی دست‌کاری‌ها

با نگاهی ترجمه‌بنیاد به نمایش‌نامه «سالومه» و با درنگ پیرامون سنجیدگی به‌کارگیری واژگان ویژه و ویژه‌نام‌ها در بستر نشانه‌شناختی این نمایش‌نامه، دو ترجمه فارسی از این نمایش‌نامه در این مقاله آماج بررسی و کارسنجی قرار گرفت. با این همه، باید گفت که اگرچه فهرستی درازدامان از دست‌کاری‌ها در هر دو ترجمه مورد بررسی درکاویده شد، تنها گزیده‌ای گونه‌شناختی از نابسندگی‌ها در این مقاله گنجانده شد. در پی، گزیده‌ای از دست‌کاری‌های درکاویده در دو ترجمه مورد بررسی از نمایش‌نامه «سالومه» را از نظر می‌گذرانیم.

• گزینش برابر نهاد نابسند برای واژه‌نام‌ها^{۱۶} یا نام‌های ویژه کسان نمایش

▪ Jokanaan * Tetrarch * Caesar

ترجمه ع. کوثری یحیی * پادشاه * قیصر
ترجمه / تهامی یحیی * پادشاه * قیصر

پیرو آنچه پیش‌تر پیرامون بایستگی نگاه‌داشت «یکانگی کنش» در ترجمه نمایش‌نامه گفته شد، چنان‌که در پی می‌آید خواهیم دید که سه واژه‌نام «Jokanaan» (که خود نام یک چهره شناخته‌شده دینی است) و «Tetrarch» (که خود نام‌دادی ویژه است برای کسی که در یک دوره تاریخی ویژه بر یک‌چهارم کشور روم یا بخشی از آن فرمان می‌راند)، و «Caesar» (که خود نام‌دادی ویژه است برای فرمان‌روایان روم) از بار تاریخی و فرهنگی ویژه‌ای در بافت انگلیسی برخوردارند. هم‌چنان‌که در بافت انگلیسی دریافتنی است هر سه واژه‌نام یادشده در همه موارد کاربرد خود با نویسه بزرگ، یعنی /J/، /T/، /C/، نگارش

شده‌اند، که این خود از دیدگاه گفتمان‌کاوی^{۱۷} کلیدهایی^{۱۸} را در واژه‌نام‌های یادشده وامی‌نمایند که در دریافت چارچوب بازگشتی^{۱۹} بافت کاربرد دارند (Fairclough, 2001). بر این بنیاد، واژه‌نام‌های یادشده هریک در جایگاه یکان یا واحدی نام‌ده بخشی پرپیمان از بار چهره‌شناختی و نمادشناختی اثر را به دوش می‌کشند و به شناخت جهان گفتمانی بافت کمک می‌کنند. با این همه، چنان که در پی می‌آید سه واژه‌نام یادشده در کار هیچ‌یک از دو مترجم به بسندگی برگردان نشده‌اند.

از دیدگاه تاریخی، نه‌تنها نابسندده که ساده‌انگارانه است اگر دو واژه‌نام «Jokanaan» و «Tetrarch» را در ترجمه با دو واژه دَستی یحیی و پادشاه - آنگونه که در دو ترجمه مورد بررسی چنین برگردان شده‌اند - یا حتی یوهنا و شاه به عنوان دو گزینه دیگر جایگزین کرد. در یادداشت خود پیرامون نگارش «سالومه»، راس (Ross, 1907) به‌ویژه از خاستگاه عبری واژه «Iokanaan» می‌گوید و به‌کارگیری آن را از سوی وایلد برجسته‌نمایی می‌کند. وی، پیرامون رویکرد وام‌گیری از کتاب مقدس در آفرینش این نمایشنامه، چنین می‌نویسد: «جدای از نام عبری «یوخانن» برای «یوهنای تعمیدگر»، وام‌گیری [در این کار] اندک است» (بخش درون‌کروشه از نگارنده). با این همه، به‌کارگیری نام «Iokanaan» از سوی وایلد در نمایشنامه «سالومه»، هم‌چون خود نام «Salomé»، گویای وجود شکلی از فراوابستگی در اندیشه نویسنده به خاستگاه نام یادشده (یوخانن) است، و این برداشت، آنگاه که از دیدگاهی نشانه‌شناختی بدان نگرسته شود، خود از ارزشی هستی‌شناختی برخوردار است. در پرداختن به کاربرد نام‌ها در کاری ادبی، اکو (Eco, 1992/2004, p. 71) چنین می‌نویسد: سراینده در فراسوی خواست کاوش‌گرانه خویش می‌تواند بیش‌ازاندازه به یک نام فرادلبسته باشد. با نگاه به اندیشه سرایش‌گرای آسکر وایلد و نیز زیبایی‌شناسی سرایش‌بنیاد سبک او و نگاه زیبایی‌گرایی او به هنر در تراز کلان (vid: Greenblatt and Abrams, 2006)، و به‌ویژه سبک وی در نگارش «سالومه»، برداشت بالاگفته پیرامون دو نام یادشده می‌تواند هم‌گواهی بر روایی‌شناسی گفته‌اکو باشد و هم گواهی روایی‌شناختی از آن دریافت دارد. بر این بنیاد، این وام‌گیری ویژه، و هرآینه اندک، در گزینش نام عبری «یوخانن» خود از ارجمندی و کلیدی بودن کارکرد آواشناختی این گزینش واژگانی در نگاه وایلد و در بافتار نمایشنامه «سالومه» نشان دارد، هم آنچه می‌بایست هم‌چون یک «بوم‌نشان» مکان و زمان رخداد نمایش، یا به‌گفتار دیگر جایگاه رخدادشناختی نمایش را در راستای زمان و در پیوند با فرابافت نمایش‌نامه جانمایی کند. همچنین، پیرامون معنای واژه «Tetrarch»، فرهنگ/انگلیسی کوتاه‌تر آکسفورد (1973, p. 2272) در درآیندی جداگانه این واژه‌نام کهن را، که خاستگاه آن به

انگلیسی میانه باز می‌گردد، چنین واشناسی می‌کند: «فرمانروای یکی از چهار بخش یک کشور یا استان؛ سپس‌تر در تراز همگانی برای فرمانروایان فرودست به کار رفت، به‌ویژه، در سوریه». با اندکی درنگ، دریافتنی است که گزینش واژه‌نام یادشده نیز نه از روی پیش‌آمد که آگاهانه و اندیشیده بوده است، چراکه به‌کارگیری این واژه‌نام با چارچوبی گاه‌شناختی و بوم‌شناختی در پیوند است که به شیوهٔ کشورداری در روم باز می‌گردد. بی‌گمان، هرچند به‌کارگیری واژگانی چون *فرمانروا* یا *شاه*، در اندیشهٔ خوانندهٔ انگلیسی‌زبان روان‌تر، آسان‌پذیرتر، و دریافت‌پذیرتر می‌نموده، ولی گزینش واژه‌نامی چنین کهن و دیرین - هرچند کم‌بسامد در کاربرد - از سوی نویسنده، از کاربرد ویژهٔ آن باز به‌سان بوم‌نشانی زبان‌فرهنگی در ساختار نمایش می‌گوید، آنچه مرزهای هستی‌شناختی کار و پیوستگی آن با رخداد فرمان‌روایی یک فرمان‌روا را، در اینجا هرود که از کسان راهبر این نمایش‌نامه است، به‌شایستگی واشناسی و وانمایی می‌کند. روشن است که این ویژگی زبان‌زمان‌شناختی می‌بایست در ترجمه فارسی کار نیز پاس داشته شود که البته در هیچ یک از دو کار مورد بررسی به بسندگی برگردان نشده است. باید گفت که، ناهم‌سو با آنچه گفته شد، هر دو ترجمهٔ مورد بررسی در رودروی با چالش برابر نهادگی پیرامون دو مورد بالاگفته ناکام مانده‌اند و با ساده‌انگاری تنها به گزینش برابر نهاد آشناتر و آسان‌پذیرتر روی آورده‌اند؛ هر دو ترجمه واژهٔ نابرابر «پادشاه» را برای واژهٔ «Tetrarch» به کار گرفته‌اند (آنچه برای این واژه‌نام برابر نهاد بسنده‌ای نمی‌باشد و پیرامون گزینش نابسندگی آن در بالا به‌اندازه سخن رفت)، و با این کار بخشی کلیدی از بار فراپافت‌شناختی و پیرو آن سبک‌شناختی کار را از میان برداشته‌اند.

آمیزه‌ای از آنچه در بالا پیرامون چراپردازی در گزینش برابر نهاد برای دو واژه‌نام «Jokanaan» و «Tetrarch» گفته شد، دربارهٔ برگردان واژهٔ «Caesar» نیز کارآمد است. نخست، گزینش نابایست ساخت معرب «قیصر» برای واژه‌نام «Caesar» - در جایی که به‌کارگیری واژهٔ «سزار» برای فرمانروایان رومی خود گزینه‌ای بسنده و کارآمد است - بخشی از بار چهره‌شناختی و نمادشناختی برای شناسایی فراپافت فرهنگی‌نمایشی کار را با دشواری روبه‌رو می‌کند (افزوده این‌که در گفتمان ترجمه‌گرای فارسی، به‌کارگیری واژهٔ «قیصر» برای فرمان‌روایان و سرداران آلمانی نیز شیوه‌ای هنجار است). از سوی دیگر، همچون واژه‌نام «Tetrarch»، واژهٔ لاتین «Caesar» نیز سراسر در بافت انگلیسی آغازین، آن‌گونه که در بالا گفته شد، در همهٔ کاربردهای خود با نویسهٔ بزرگ /C/ نگارش شده است که این خود واژهٔ یادشده را در تراز یک نام ویژه برمی‌کشد. این همه از بایستگی نگاه‌داشت

بار نمادشناسانه واژه یادشده در بافت ترجمه برای پرهیز از گسستگی پیوند بافت با فرابافت فرهنگی‌نمایشی و تاریخی‌جغرافیایی آن نشان دارد.

• گزینش برابر نهاد نابسنده برای نشان‌نماهای^{۲۰} ویژه نمایش

چنان‌که در پی آمده است، در نگارش نمایش‌نامه سالومه دو رشته واژگانی موجود است که به‌گونه‌ای ویژه در بافت انگلیسی از کارکردی نشانه‌شناختی برخوردارند، اگرچه کارکرد یادشده در دو ترجمه فارسی نانموده و ناپیداست:

- Thou, thee, thy/thine * He. Him, His

ترجمه ع. کوثری تو (ص. ۱۴)، تو (ص. ۱۴)، ت (ص. ۳۲) // نخستین بار برگردان نشده (ص. ۳۳)؛ تو (ص. ۸۷) * او (ص. ۳۹)، او (ص. ۳۹)؛ نخستین بار برگردان نشده (ص. ۳۰)؛ ش (ص. ۳۹) ترجمه / تهامی نخستین بار برگردان نشده (ص. ۴۳۹)؛ تو (ص. ۴۴۳)، تو (ص. ۴۳۹) - ت / نخستین بار برگردان نشده (ص. ۴۴۳)؛ آت (ص. ۴۴۲) * او (ص. ۴۴۶)، ش (ص. ۴۴۱)، نخستین بار برگردان نشده (ص. ۴۴۱)؛ ش (ص. ۴۴۶)

در یک زبان هنجار، «نشان‌نماها» واژگانی کلیدی هستند که یا به‌جای یک نام نشانده می‌شوند و یا از مکان و زمان در پیوند با گفتار یا نوشتار نشان دارند. در این کارکرد، «نشان‌نماها» بخش‌هایی واژگانی، هرچند خرد، می‌باشند که همچون نشانه‌هایی راهنما و شناساگر بافتار کار را با خود و با فرابافت آن در گستره زمان و مکان، خواه نزدیک خواه دور، یک‌پارچه ساخته و پیوند می‌زنند؛ به‌گفتار دیگر، نشان‌نماها از یک سو بخشی از یک‌پارچگی نشانه‌شناختی بافت را بر دوش می‌کشند، و از سوی دیگر، بر پیوستگی و وابستگی اندیشیده بافت با فرابافت کلان خود در سپهری فراتر گواهی می‌دهند. در همین پیوند، ایبرمز (۲۰۱۴، ص. ۲۰۸) در روشنگری پیرامون کارکرد دستور گزارشی^{۲۱} «نشان‌نماها» (deixis)، یا به دیگر گفتار «نشان‌گرها» (indexicals) یا «جابه‌جاگرها» (shifters)، چنین می‌نویسد: «بارگشت آن‌ها به گوینده‌ای ویژه و جایگاه او [مرد یا زن] در مکان و زمان بسته است». افزون بر این، با برجسته‌نمایی این نکته که «فرابافتی که گفتمان در آن جای می‌گیرد به‌سان جهان آن گفتمان شناخته می‌شود»، بلک^{۲۲} (2006, p. 4) به کارکرد بافتاری «نشان‌نماها» در بافت یک کار ادبی اشاره نموده، و کوتاه و گزیده چنین می‌نگارد که نشان‌نماها «پلهایی هستند میان زبان و جهان»، واژگانی که «گفتار زبان‌شناختی ما را به جای و زمان رَوَنده پیوند می‌دهند». از جمله این

«نشان‌نماها» می‌توان از ضمیرها یا نام‌نشین‌ها^{۲۳} نام برد. آن‌چنان‌که در پی روشنگری خواهد شد، در نمایش‌نامه سالومه، سه ساخت کهن انگلیسی «*thou, thee, thy/thine*» و نیز سه شیوه نگارش «*He, Him, His*» (با نویسه بزرگ «*H*») با هدف ویژه‌سازی گفتمانی - ساخت نخست نشانه‌ای بر گفتمان کهن‌تر انگلیسی و دیگری برای گرامی داشتن و نشان دادن بزرگی کسی از برگزیدگان یا خود خداوند - در میانه بافت به شیوه‌ای سنجیده به کار گرفته شده‌اند. با این همه، در دو ترجمه یادشده، برای برجسته‌سازی نشان‌نماهای ویژه یادشده و جداسازی آن‌ها از الگوی کاربردی امروزی آن‌ها در زبان فارسی کوششی نشده است.

باید گفت که از دو رشته نشان‌نماهای بالاگفته، نمونه سه‌گانه نخستین «*thou, thee, thy/thine*» در نمایش‌نامه سالومه برای پیوند دادن گفتار برخی کسان نمایش با گفتمانی کهن‌تر و پیرو آن فرابافتی کهن‌تر از یک سو و گاه برجسته‌سازی نگرش دوری‌جویانه و بیگانه‌شمارانه^{۲۴} گوینده نسبت به شنونده از سوی دیگر به کار گرفته شده است؛ و نمونه سه‌گانه «*He, Him, His*» - با به‌کارگیری نویسه بزرگ «*H*» - در این نمایش‌نامه نشان‌گر کارکرد گرامی داشت و بزرگ‌شماری برای خداوند یا آن کسانی است که این واژه جانشین به‌جای نام ایشان در بافت نشسته است. این همه خود از نقش ویژه پاس‌داشت سبک‌شناختی نشان‌نماها در جایگاه نشانه‌های زمان‌شناختی و گاه‌شناختی در بافت آغازین می‌گوید، هم آنچه می‌بایست برای نگاه‌داشت یکپارچگی بافت‌فرابافت‌شناختی و نیز سبک‌شناسی ویژه کار در بافت ترجمه شده پاس داشته شود. شگفت این‌که، هر دو ترجمه مورد بررسی نکته یادشده را نادیده گرفته‌اند و از این چالش برابر نهادگی گاه با رویکرد به برون‌گذاری و گاه تنها با گزینش ساخت‌هایی آشنا و هرروزه گذشته‌اند. چنان‌که در نمونه‌های داده‌شده دریافتنی است، رویکرد نادیده‌نگارانه به برابر نهادگی، جدای از گسستن پیوند نشانه‌شناختی و واژه‌شناختی بافت با فرابافت ویژه آن، چه‌بسا به کم‌رنگ شدن ویژگی سبک‌شناختی درجسته از سوی نویسنده در آفرینش کار ادبی یادشده انجامیده است.

• برون‌گذاری و یکسان‌سازی نام‌های ویژه کسان نمایش یا کژتابی از خوانش بسنده آن‌ها در

بافت

- Manasseh, Issachar, Ozias, put out the torches.

ترجمه ع. کوثری هان، غلامان! مشعل‌ها را خاموش کنید. (ص. ۹۰)

ترجمه / تهامی ماناسه، ایسآچار، اوزیاس، بکشید مشعل‌ها را. (ص. ۴۷۱)

در اینجا، ترجمه نخست با جایگزین نمودن هر سه نام عبری Issachar، Manasseh و Ozias با تک‌واژه «غلامان»، ساختار نمایش را دستخوش سه کژگونی کرده است: ۱) برون‌گذاری سه ویژه‌نام یادشده ۲) جایگزین کردن و افزودن یک واژه دستی به جای همه این نام‌ها ۳) گزینش و افزودن واژه نه‌چندان بسنده غلام (ان) بر پایه برداشتی نادرست: (چراکه واژه غلام بار معنایی ویژه‌ای دارد که با گاه‌انجام تاریخی و جغرافیایی این نمایش ناهمگون است). اگرچه در ترجمه دیگر نام کسان نمایش در این بخش بیرون‌گذاری نشده، با نگاه به آنچه پیرامون خوانش نام عبری «Jokanaan» (یوخانن) گفته شد، در اینجا نیز کژتابی مترجم از خوانش درست، خوانش عبری، نام‌های یادشده نمایان است. با نگاه به بار تاریخی یک بافت و بایستگی برجسته‌سازی آن از سوی مترجم، برمان (Berman, 2009, p. 46) می‌نویسد: «مترجم بدون آگاهی تاریخی مترجمی است لنگ، زندانی برداشت خویش از ترجمه و آنچه گفتمان‌های اجتماعی زمان پیش آورده‌اند». ناگفته پیداست که نداشتن خوانشی هماهنگ با فرابافتی تاریخی که چنین یکان‌های نامنده‌ای در آن جای دارند و نادیده‌انگاری پیوند میان بافت و فرابافت، ویژگی نشانه‌شناختی این نام‌های ویژه را در بافت آغازین به گونه‌ای برجسته ناپدید و ناپیدا می‌سازد.

• نابسندگی در برابرگزینی برای نام مکان‌ها

▪ JOKANAAN

Back! daughter of Babylon!

ترجمه ع. کوثری بازگرد ای دخترِ بابل! (ص. ۳۲)

ترجمه ا. تهامی بازگرد! دخت بابل! (ص. ۴۴۲)

اگرچه نام «بابل» (Babel) به شاه‌شهری در میان‌رودان باستانی^{۲۵} باز می‌گردد، خوانش انجیلیک نام یادشده در قالب ویژه‌نام «Babylon» و در هم‌کناری با واژه «daughter» در واژگروه «daughter of Babylon» خود کنایه‌ای نمادین است که به گفتار و بافتاری انجیلیک در آیین ترسایان اشاره دارد.^{۲۶، ۲۷} در اینجا، یادداشت نکته‌ای پیرامون دانش‌واژه «چارچوب» یا «frame» بایسته می‌نماید، آنچه خود در حوزه «معناشناسی چارچوبی»^{۲۸} و در زبان‌شناسی شناختی^{۲۹} بدان پرداخته می‌شود. در این پیوند، فیلمور (Fillmore, 1982, p. 119) دانش‌واژه «چارچوب» را چنین وا‌شناسی می‌کند:

یک «چارچوب»، از آن‌جاکه این دانش‌واژه در وانمایی معناهای زبان‌شناختی نقشی بازی می‌کند،

سامانه‌ای است از دسته‌بندی‌های ساختاریافته در هماهنگی با فرابافتی برانگیزنده. برخی واژگان [تنها] هستند تا دسترسی به دانش پیرامون چنین چارچوب‌هایی را برای بهره‌وران در فرایند پیام‌رسانی فراهم آورند، و هم‌زمان گمارده شده‌اند تا آن دسته‌بندی‌ای را که چنین چارچوبی را روا می‌دارد پدیدار سازند (ص. ۱۱۹).

با یادآوری این نکته که «فرابافت برانگیزنده پیکره‌ای از دریافت‌ها، الگویی از پیشه‌ها، یا سرگذشتی از نهادهای اجتماعی است»، فیلمور (همان.) به این نکته می‌پردازد که این فرابافت برانگیزنده خود دربرگیرنده‌ی یک هم‌زیستی اجتماعی است که پیدایش یک دسته‌بندی ویژه را در سرگذشت جامعه‌ی زبانی رقم می‌زند. این نکته خود ارجمندی آن دهشی که هر واژه می‌تواند در ریخت‌گیری پیوند میان بافت و فرابافت داشته باشد را برجسته می‌کند، دهشی که با در نظر گرفتن نقش نمادین یک نام ویژه در پیدایش انگاشتی درست و بی‌کم‌وکاست از چارچوب شناختی بافت و پیوند آن با فرابافت، برجسته‌تر نیز می‌گردد. از این‌روی، ویژه‌نام «Babylon» تنها نه نام یک شهر، که نشان‌گر ارزش و جایگاه زبان‌شناختی و نمادشناختی آن شهر در زبان‌فرهنگ هم‌زیسته‌ی گروهی از مردم – در اینجا، مسیحیان – می‌باشد. پس، بایا و شایاست که خوانش مسیحی یا انجیلیک این واژه‌نام (بابیلون و نه بابل) در اینجا به کار گرفته شود. با این همه، هر دو ترجمه‌ی مورد بررسی خوانش «بابل» را در برگردان واژگروه یادشده برگزیده‌اند که با نگاه به آنچه در بالا گفته شد، در این نمونه نیز، پیوند بافت را با فرابافت و با خاستگاه فرهنگی دینی آن دچار گسستگی کرده است.

• برون‌گذاری یا یکسان‌سازی نام‌های ویژه برخی پدیده‌ها

▪ I have sapphires as big as eggs, and as blue as blue flowers. The sea wanders within them and the moon comes never to trouble the blue of their waves. I have chrysolites and beryls and chrysoprases and rubies. I have sardonyx and hyacinth stones, and stones of chalcedony, and I will give them all to thee, all, and other things will I add to them.

ترجمه‌ی ع. کوثری یاقوت کبودی دارم همچند بیضه‌ی مرغی و چنان آبی که نیلوفر. دریا در این گوهر می‌گردد و ماه هرگز امواج آبی‌اش را بر نمی‌آشوبد. من همه گونه گوهر دارم و این همه را به تو می‌دهم و چیزهای دیگر بر سر آن‌ها می‌نهم (ص. ۸۲).

ترجمه‌ی / تهامی یاقوت‌های کبود دارم به درشتی تخم مرغ. و به کبودی نیلوفر. دریا درونشان

در پیچ و تاب، و ماه در آن‌ها طالع شود و کبودی امواج را رنجی نرساند. دگر یاقوت‌ها دارم به رنگ کبود و سرخ و بنفش، و ... کبود گوهر دارم یگانه در عالم احجار کریمه دارم از کالسیدان، همه را به تو خواهم بخشید، و بسیار چیزهای دیگرم نیز هست که بر آن‌ها خواهم افزود (ص. ۴۶۷).

آن‌گونه که دریافتنی است هر دو مترجم واژگروه «یاقوت کبود» را در برابر نهادگی با واژه «sapphire(s)» گزینش کرده‌اند. نکته‌ای که جای درنگ کارسنجانه دارد این است که ع. کوثری گزاره «I have chrysolites and beryls and chrysoprases and rubies» را سراسر از ترجمه بیرون گذاشته و چهار نام‌واژه یادشده را به همراه سه نام‌واژه دیگر «sardonyx and hyacinth stones, and stones of chalcedony» یک‌جا با واژه همگانی «همه گونه گوهر» برگردان کرده است؛ این‌چنین ع. کوثری این بخش از بافت را با (۱) برون‌گذاری ویژه‌نام‌های یادشده، (۲) جانشین‌سازی یک واژه همگانی برای همه واژگان بیرون‌گذاشته، و سرانجام (۳) بیرون‌گذاری بخشی از بافت، دست‌خوش دستکاری کرده است. در برگردان این بخش، ا. تهامی نیز کوششی برای برابرگزینی بسنده در این مورد نکرده و با (۱) برون‌گذاری چهار نام‌واژه نخستین، (۲) جایگزین کردن آن‌ها با یک تک‌واژه همگانی‌تر «دگر یاقوت‌ها»، و البته افزودن پرسشنامه‌ای از رنگ‌ها «به رنگ کبود و سرخ و بنفش، و ...» و سپس‌تر (۳) آوردن گزاره خودپرداخته «کبود گوهر دارم یگانه در عالم»، و باز سپس‌تر (۴) برون‌گذاری «sardonyx and hyacinth stones, and stones of chalcedony» و سرانجام (۵) جانشین کردن «احجار کریمه» به جای آن‌ها در گزاره «احجار کریمه دارم از کالسیدان» این بخش را با دستکاری‌های پی‌درپی و درهم‌تنیده به سر آورده است. این‌گونه، هر دو مترجم در این باره آمیزه‌ای از الگوی (۱) برون‌گذاری نام‌واژگان، (۲) جانشین‌سازی یک واژه همگانی (تر)، (۳) برون‌گذاری بخشی از ویژه‌نام‌ها، و سرانجام (۴) افزودن گزاره‌ای خودپرداخته، را به کار بسته و دگرنویسی خود را از این بخش کلیدی سبک‌ساز به انجامی کژتابانه رسانده‌اند.

پرسش این است که چرا این بخش «کلیدی» و «سبک‌ساز» است؟ در این بخش از بافت و البته در پس و پیش و پیرامون آن، نویسنده انگلیسی‌زبان کوشیده است تا با فهرست کردن سیاهه دارایی‌های هرود از زبان خود او انگاره‌ای از یک فرابافت نمایشی، رنگارنگ، و پُرپیمان را برای برجسته‌سازی اندازه توانگری و بزرگای دستگاه و دارایی فرمان‌روایی کشوردار (هرود) از یک سو، و نیز اندازه خواستاری و دلبستگی او به مهر یک زن (سالومه) از سوی دیگر، و افزودن بر این ژرفای ناخواستاری و درماندگی یک فرمان‌روا (هرود) برای خودداری از کشتن مردی معنوی (یوخانن) به دست دهد. از

این روی، تک‌تک این واژگان و نام‌ها و نیز یکایک گزاره‌ها و گفتارها در ریخت‌گیری درونۀ معناشناختی و برونۀ کارکردشناختی این بافتار نمایشیک بازی پرآرج و نمودی دارند، و نه می‌بایست کنار گذاشته شوند و نه می‌بایست دست‌خوش دگرگونی گردند.

• بیگانگی‌زدایی از بافت از راه گزینش نابایست واژه‌ای بومی برای واژه‌ای بیگانه با چیستی و کاربردی نابومی

▪ [A]nd is purple like the **cloak** of Cæsar. [...] and silent, subtle Egyptians, with long nails of jade and russet **cloaks**.

ترجمۀ ع. کوثری و رنگی ارغوانی چون ردای قیصر دارد [...] و نیز مصریانی خاموش و نجیب با ناخن‌های دراز به رنگ یشم و جامه‌هایحنایی (صص. ۱۴، ۲۱).

ترجمۀ ا. تهامی که ارغوانی‌ست چون شولای قیصر [...] و مصریان خاموش با ناخن‌های بلند یشمین، و ردهای خرماگون (صص. ۳۴، ۳۷).

در زبان‌فرهنگ انگلیسی، واژه «cloak» به تن‌پوشی درباری بازمی‌گردد که شاهان و مهران درباری و سران لشکری در فرمان‌روایی‌هایی چون روم، یونان، و چون آن می‌پوشیده‌اند و دوختار و ساختار این تن‌پوش به گونه‌ای بوده است که آن را بر گردن گره زده و از دوش می‌آویخته‌اند. با این روشنگری، دریافتنی است که پوششی با ویژگی‌های یادشده اگرچه می‌توانسته در فرمانروایی ایران نیز کاربردی داشته باشد، ولی به‌کارگیری پدیده‌ای چنین از یک سو به گواه انگاره‌های دیداری برجای‌مانده در این سرزمین اگرچه باورپذیر دارای نمودی بوم‌شناختی نیست، و از سوی دیگر، واژه یادشده دست‌کم در سپهر زبان‌فرهنگ ایرانی از چیستی و کاربردی بیگانه نشان دارد. چنان‌که می‌بینیم در بافت انگلیسی، واژه یادشده در یک مورد در پیوند و هم‌کناری با «سزار» و در مورد دیگر برای «درباریان مصر» به کار رفته است؛ با این همه، در دو ترجمۀ بالاگفته، هر دو مترجم جایی به گزینش وام‌واژه عربی «ردا»، به‌معنای بالاپوش و خرقة، روی آورده‌اند که به‌هیچ‌روی با واژه «cloak» همگن و هم‌تراز نیست؛ اگرچه ع. کوثری در جایی دیگر در همین پاره‌بافت به گزینش واژه «جامه» دست زده که آن نیز با آنچه به‌ویژه پیرامون واژه «cloak» گفته شد ناهم‌سوست و با چیستی کاربردشناختی آن بیگانه است، چراکه واژه «جامه» در زبان‌فرهنگ فارسی چترواژه‌ای^{۲۰} است همگانی که دامنه‌ای از پوشیدنی‌ها را دربر می‌گیرد. ا. تهامی نیز، چنان‌که دیده می‌شود، جایی که واژه یادشده در هم‌نشینی

با واژه «سزار» آمده است، واژه «شولا» را گزینش کرده، که این واژه پارسی نیز کاربردی نه تنها دور و دیگرگون که چه بسا ناهم سو با کاربرد درباری واژه یادشده دارد، آنچه با چیستی کاربردشناختی واژه «cloak» بسیار ناهم روا است؛ چراکه در پارسی «شولا» به معنای «کپک» یا «جامه نمیدین خشن» یا «خرقه پشمین» است (برای رد، جامه، شولا ببینید فرهنگ دهخدا را).

• نابسندگی در واژه‌گزینی و دگرگون‌سازی کارکرد نشانه‌شناختی بافت و گسستگی میان بافت و فرابافت

■ [F]or the fan of the Lord is in His hand.

ترجمه ع. کوثری که خداوند غریبال خود به دست گرفته. (ص. ۳۰).

ترجمه ا. تهامی زیرا که خداوند کاه افشان خویش به دست دارد [تا غله را از کاه بپیراید] (ص. ۴۴۱).

در نمایش‌نامه سالومه، واژه «fan» در پیوند با چهار تن از کسان نمایش به کار می‌رود: ۱) سالومه که «روی‌آش را پشت بادن‌آش نهان کرده است»، ۲) یوخانن که از او می‌گوید که «بادشان خداوندگار در دست اوی است (The fan of the Lord is in His hand)»، ۳) هرو دیاس که پیوسته بادن‌آش/بادبزن‌آش را می‌جوید و گاه گماشته‌ای را «با بادن خود می‌نوازد»، و سرانجام ۴) هرو که شاه هندوستان وی را «چهار بادن پرداخته با پره‌ای توتیان فرستاده». با این همه، در دومین نمونه است که واژه «fan» بار معناشناختی دیگرگونی دارد. در این کاربرد، واژه «fan» که خود کوتاه‌شده «winnowing-fan» می‌باشد، به افزاری چوبین، چنگال‌مانند و بلند بازمی‌گردد که با آن گندم و جو را به هوا می‌افشانند تا کاه و گلش را از دانه جدا کند. از سوی دیگر، باید افزود واژه «fan» در گفتار ادبی آسکر وایلد نمادی ویژه است چندان‌که این بسآمد بالا در کارهای ادبی وایلد، میان نام «Wilde» و «fan» در اندیشه نمایش‌دوستان و نمایش‌روان گونه‌ای هم‌پیوندی آفریده است (Nassar, 2010). افزون بر سه نمونه یکم، سوم، و چهارم که «بادزن/بادبزن» در قالب افزاری زنانه کاربردی کمابیش یکسان دارد، در کاربرد دوم این افزار به‌سان نشانه‌ای نمادین در دست مسیح درمی‌آید، هم‌آنچه در هم‌کناری با واژه «Lord» باری نمادین و انجیلی می‌یابد. در این باره، ناسار (2010) چنین می‌نگارد که اگرچه «fan» در نخستین رخنمایی خود در دست سالومه چونان «پرده‌ای» است که «سرشت راستین سالومه را می‌پوشاند»، در رخنمایی دیگر خود «در دست مسیح و به دنبال آن در دست یوخانن»

نماد «افزاری جنگی»، افزاری برای بر باد دادن گندم و جداسازی کاه که در آتش ریخته خواهد شد - و نیز نماد مردانگی^{۳۱} است (Nassar, 2010, ibid. 89). این همه، ارجمندی به‌کارگیری ویژه این واژه را در قالب واژه‌ای نمادین بیش‌تر روشن می‌کند. از دیدگاه برابر نهادگی نمادشناختی و زبان‌شناختی، این نکته که واژه «fan» در بافت انگلیسی دارای ساختی یگانه است، بایستگی نگاه‌داشت این هم‌نشانی نمادین را در ترجمه نیز برجسته می‌نماید. آن‌چنان‌که گفته شد واژه «fan» در بافت این نمایش‌نامه هم به معنای بادزن دستی (در دست سالومه و هرودياس و نیز پیشکشی آراسته از شاه هندوستان به هرود) و هم به معنای کارافزاری نمادین (این بار به گونه‌ای نمادین در دست مسیح) به کار رفته است، نمونه‌ای از هم‌نامی^{۳۲} یا هم‌نامگی^{۳۳} - یا به گفتار دیگر هم‌نشانی واژگانی - که از راه برجسته‌سازی ویژگی دوپهلوی یا دورنگی معناشناختی، بازی نغزی را در این بافت داراست، آنچه بازآوری چندباره واژه یادشده را تا تراز یک آرایه گفتاری برکشیده است؛^{۳۴} (برای «دورانگی» یا «چندرانگی» ببینید مهرپویا و دیگران را (Mehrpooya, 2018, p. 257)). افزوده بر این، با درنگ پیرامون درونه معناشناسی واژه «fan»، دریافتنی است که این واژه در کاربرد دوم، از یک سو، یک انگاره کلیدی دیداری را در آیینۀ بافت بازمی‌تاباند - آنچه می‌بایست در نگاه خواننده نیز برجستگی یابد؛ و از سوی دیگر، پیوند دینی و فرهنگی واژه یادشده با واژه «Lord» (خداوندگار)، به‌کارگیری آن را تا تراز یک آرایه پندار^{۳۵} نیز بر کشیده است. برابر با آنچه گفته شد، روشن است که گزینش واژه «غربال» از سوی ع. کوثری و «کاه افشان» از سوی ا. تهامی ویژگی زیبایی‌شناختی و نمادشناختی این واژه را در بافت ترجمه در دو تراز دچار آسیب کرده است:

یکم، از میان رفتن هم‌آرایی و هم‌آوایی واژگانی در برگردان واژه «fan» و دگرگونی بار پدیده‌شناختی واژه یادشده. به‌ویژه، در گزینش واژه «غربال» که افزاری ناهمگون و ناهم‌آهنگ را برای آفزار آغازین - بادزن - جانشین گشته است؛ و در گزینش واژه «کاه‌افشان» که به کم‌رنگ شدن بار پدیده‌شناختی آفزار یادشده انجامیده است.

و دوم، کاستی پذیرفتن ویژگی انگاره‌شناختی و نمادشناختی واژه «fan» با دگرگونی انگاره^{۳۶} «بر باد دادن» به سوی انگاره «کاه افشاندن». با گزینش واژه «غربال» انگاره دیداری «افزاری چوبین، چنگال‌مانند و بلند» با «افزاری گرد و سرندمانند» جایگزین شده است، و گزینش واژه «کاه‌افشان» که برابر نهادی کاربردگراست آفزار یادشده را از بار نمادشناختی آن تهی کرده است.

از نگاه زبان‌شناسی شناختی، برابر با آنچه لی (Lee, 2001) پیرامون نگره «چشم‌انداز»^{۳۷} در برداشت شناختی از زبان آورده است، ا. تهامی با گزینش واژه «کاه افشان» و چرخشی زمینه‌ای^{۳۸} که در بار شناختی این واژه به میان آورده است - آنچه با گزینش و چسباندن بخش «کاه» به بن‌واژه «افشان» رخنمایی می‌کند - کنش «بر باد دادن» را با کنش «از کاه افشاندن» جانشین نموده و با به پیش‌زمینه آوردن^{۳۹} معنای کاربردشناختی واژه، آن کارکرد بنیادین و در تراز دیگری نمادین واژه یادشده را از «چشم‌انداز» بیرون گذاشته است (هرچند، در سنجش با ع. کوثری، باید گفت که ا. تهامی کفه برابرنهادگی را به سود برابرنهادگی ایزاری^{۴۰} - اگرچه از دیدگاه نمادین ناگرا^{۴۱} - سنگین‌تر کرده است (در این باره، وی با افزودن گزاره «تا غله را از کاه بپیراید»، کوشیده است تا کاستی معناشناختی برابرنهاد گزینش شده را به گونه‌ای جبران نماید)؛ و این چنین، ا. تهامی نیز هم‌چنان از بازآفرینی بسنده آرایه‌شناسی گفتار و پندار ناکام مانده است.

به گواه نمونه‌های مورد بررسی، رویکرد به برون‌گذاری و بومی‌سازی بن‌مایه‌های نشانه‌شناختی و نابسندگی در گزینش برابرنهاد برای واژگان ویژه و ویژه‌نام‌های کلیدی، در بافت هر دو ترجمه آشکار است؛ این همه خود بیگانگی‌زدایی و دگرشدگی نشانه‌شناختی بافت این کار ادبی‌نمایشی را در پی داشته است.

۵. نتیجه

یک بافت ادبی رشته‌ای از بن‌مایه‌های نشانه‌شناختی و نام‌شناختی، در قالب واژه یا نام، را در خود جای می‌دهد، آنچه بافت را با فرابافت یا بستر گاه‌شناختی و گیتاشناختی آن پیوند می‌دهد و در ترازى فراساختاری چپستی نشانه‌شناختی ویژه‌ای به بافت می‌بخشد. این سرمایه نشانه‌شناختی از یک سو رویی از بیگانگی نهادین را در بافت کار برجسته می‌کند، و از سوی دیگر همچون رشته‌ای هستی‌بخش، هستی بافت ادبی را با خاستگاه آن گره می‌زند و دریافت بسنده از خوانش بافت را در گرو برخورداری بافت از پشتوانه‌ای فرابافتی شدن می‌دارد. از این روی، هر گونه کوشش در برون‌گذاری، دگرپردازی، و بومی‌سازی این نشانه‌ها به زیان گسیختگی میان بافت ترجمه - که خود برآمده از بافت بیگانه است - و فرابافت بیگانه آن می‌انجامد. از این روی، در این پژوهش، چگونگی نگاه‌داشت برخی بن‌مایه‌های نشانه‌شناختی و نام‌شناختی، یعنی واژگان نمادین، نام‌های ویژه، و نشانه‌های واژگانی کلیدی، در دو

ترجمه از نمایش‌نامه «سالومه» و پیرو آن چگونگی نگاه‌داشت پیوند میان بافت ترجمه و فرابافت اثر از دیدگاهی ترجمه‌شناختی و نشانه‌شناختی آماج پرسش و آزمون بوده است. بر این بنیاد، پژوهش پیش روی بر این فرض استوار بوده است که نگاه‌داشت بن‌مایه‌هایی نشانه‌شناختی و نام‌شناختی هدف و گزینش برابر نهادهای بسنده برای آن‌ها در ترجمه، پیوند میان بافت و فرابافت را در ترجمه فارسی نیز همچون در نمایش‌نامه انگلیسی «سالومه» نگاه خواهد داشت. با این همه، برآیند یافته‌های پژوهش انجام‌شده، به گواه نمونه‌های مورد بررسی، این فرضیه را تأیید نمی‌کند و نشان از آن دارد که بافت آغازین در هر دو ترجمه مورد بررسی دست‌خوش رشته‌ای از دگرپردازی‌ها و دست‌کاری‌های نشانه‌شناختی نابایست قرا گرفته است. هر دو ترجمه با رویکرد به بیگانگی‌زدایی از بافت ادبی، دامنه‌ای از دست‌کاری‌های نابایست را به سود بومی‌سازی و به زیان گسستگی میان نشانه‌شناسی بافت و فرابافت کلان آن به نمایش گذاشته‌اند. بررسی کارسناجانه پیرامون دو ترجمه فارسی - به قلم ع. کوثری و ا. تهامی - از نمایش‌نامه «سالومه» ی آسکر وایلد، از گسستگی پیوند میان نشانه‌شناسی بافت و فرابافت زبانی، فرهنگی، و تاریخی آن نشان دارد. رویکرد به بومی‌سازی و هنجارگرایی در هر دو ترجمه نمایان است: نخست در فرایند بومی‌سازی و بیگانگی‌زدایی از نام‌های ویژه، که خود به‌سان کلیدواژه‌هایی داستان‌گو پیرامون بستر تاریخی و جغرافیایی کار هستند؛ و دیگر، در روند دست‌کاری و نشانه‌زدایی از سرمایه فرهنگی بیگانه که خود در قالب فرهنگ‌واژگان یا واژگان فرهنگی زبان بیگانه بخشی از هستی‌شناسی کار را در بافت آغازین به دوش می‌کشد. این روند دگرگون‌سازی نشانه‌شناختی به پیدایش ترجمه‌ای انجامیده است که رویی از «این‌نه‌آنی» هستی‌شناختی را در خود نمایان می‌دارد. این همه، با ویژگی کارکردشناختی نام‌ها و نشانه‌های ویژه، آن‌چنانکه در نگاه پیاتیگورسکی (Piatigorsky, 1962)، نیکونوف (Nikonov, 1974)، بگ‌بای و سیگالف (Bagby & Pavel Sigalov, 1987)، لپی‌هالم (Leppihalme, 1997)، و کاپوزی (Capozzi, 2009) بدان پرداخته شده است ناهم‌سو و ناهم‌ساز است، هم‌آنچه دگرریختی درون‌ساخت نشانه‌شناختی بافت ترجمه را در سنجش با بافت ادبی نمایش‌نامه انگلیسی در پی داشته، از گسیختگی میان نشانه‌شناسی بافت و فرابافت تاریخی و جغرافیایی این کار ادبی‌نمایشی در ترجمه نشان دارد. نوآوری(های) پژوهش پیش‌روی را می‌توان چنین برشمرد: در تراز کلان و نگره‌گرا، ۱) برجسته‌سازی پرهیز از نگاه ساده‌انگارانه به ترجمه ادبی، آنچه ارجمندی خوانشی باریک‌نگرانه از کار ادبی با نگاه ویژه به سرمایه نشانه‌شناختی به‌کاررفته در آن و بایستگی نگاه‌داشت آن سرمایه در

ترجمه را در دستور کار مترجم ادبی قرار می‌دهد؛ ۲) برجسته‌سازی پرهیز از نگرشی ساده‌انگارانه به ارزیابی ترجمه ادبی، آنچه خود بایستگی رویکرد به شیوه‌ای سنجیده را در داوری ترجمه با نگاه ویژه به نگاه‌داشت سرمایه نشانه‌شناختی به‌کاررفته در آن در دستور کار منتقد یا کارسنج ترجمه قرار می‌دهد؛ ۳) برجسته‌سازی رویکرد به پژوهش میان‌رشته‌ای داده‌بنیاد با رهیافتی ترجمه‌نشانه‌شناختی که خود می‌تواند به سان ارزشی افزوده در ارزیابی و کارسنجی ترجمه به شمار آید؛ ۴) برجسته‌سازی انگاشت خودنویسنده‌پنداری مترجم از رهگذر پژوهش داده‌بنیاد، آنچه خود می‌تواند نشانه‌ای بر وجود یک گرایش یا «نیروی ریخت‌زدای»^{۴۲} خزنده و فرساینده در «سامانه ادبی»^{۴۳} زبان میزبان در برخورد با ترجمه ادبی به شمار آید و گواهی بر چیرگی هنجارهای جاافتاده سامانه یادشده بر فرایند ترجمه ادبی به دست دهد (ببینید: Even-Zohar, Berman, 1985/2012, p. 243; 1978/1990/2012, p. 161-4؛ و در تراز ویژه و کنش‌گرا؛ ۵) برجسته‌سازی رویکرد به نمونه‌یابی و الگوکاوای پیرامون آسیب‌های ترجمه‌نشانه‌شناختی، آنچه دسته‌بندی دست‌کاری‌های انجام‌گرفته از سوی مترجم(های) ادبی را در سرمایه نشانه‌شناختی بافت ادبی‌نمایش «سالومه» را پیش روی خواننده می‌گذارد؛ ۶) روشن‌گری نکته‌به‌نکته پیرامون دست‌کاری‌های ترجمه‌گرا در برگردان سرمایه ترجمه‌نشانه‌شناختی نمایش‌نامه «سالومه»، آنچه بایستگی پرهیز از کنش خودنویسنده‌پندارانه مترجم(ها) و خودداری از دست‌کاری‌های ایشان در بافت آغازین را در فرایند ترجمه بیش‌ازپیش برجسته می‌سازد؛ ۷) برجسته‌سازی این نکته بسیارگفته، اگرچه بسیار نادیده‌انگاشته، که گزینش برابر نهاد آشناتر و آسان‌پذیرتر بسنده‌ترین گزینه برای برگردان نام‌ها و واژگان ویژه نیست.

۶. پی‌نوشت‌ها

1. Elkin Mathews & John Lane
2. Context
۳. «پوتیکا» ساخت‌آوایی است که «پوتیکا» از آن گرفته شده است و هر دو به «Poetics» آموزنامه‌ای ارسطو پیرامون بنیادهای هنر سرایش بازمی‌گردند. نگارنده نوواژنام «سراییکا»، از سُراییک + ا- (واخوانی آواشناختی از پس‌وند «-گ» در ایرانی کهن)، را برای «Poetics» ساخته و پیشنهاد می‌دهد، آنچه خود از واژه یونانی «Peri poietikēs» می‌آید.
۴. در پیوند با نگره کلان «artistic whole» و نیز اندیشه «یگانگی‌ها» [unities] در گفتمان ارسطویی، نگارنده

نودانش‌واژه «هماد هنری» را پیشنهاد می‌دهد. در همین پیوند، نوواژه پیشنهادی «هماد» به معنای «همه یا کل» برای واژه «whole» است (برای «هماد» ببینید برهان قاطع و دانشنامهٔ دهخدا).

5. Unity of action

۶. نوواژه «نام‌شناسه/نام‌نشان»، به معنای واژه‌ای که گفتاری را به جای، گاه یا کسی پیوند می‌دهد و یا به جای یک نام یا گروهی نامیک می‌نشیند، در برابر نهادگی با واژه انگلیسی «deixis/deictic» ساخته و پیشنهاد می‌شود. ۷. از آن‌جا که واژه «آماج» معنای هدف را نیز در خود داراست، می‌تواند برابر نهادی بسنده برای «object» به شمار آید و در برابر نهادگی با واژه یادشده پیشنهاد شود.

8. Text and context

9. Original text

10. Foreignization

11. Foreignness

12. Charles Sanders Peirce

13. Ferdinand de Saussure

14. Hierarchical structure

15. Deixis

۱۶. دو نوواژه پیشنهادی «واژه‌نام» یا «واژنام» به معنای «واژه نام‌ده» در پیوند برابر نهادگی با دو نوواژه «lexonom» یا «lexonym» ساخته شده‌اند (که خود ساخته نگارنده هستند).

17. Discourse Analysis

18. Cue

19. Referral Frame

۲۰. از آن‌جا که در فرهنگ‌های زبان‌شناسی برابر نهاد بسنده‌ای برای دانش واژه «deixis/deictic» یافت نشد،

نوواژه «نشان‌نما» به معنای: واژه/واژگانی که گفتاری را به جای، گاه یا کسی پیوند می‌دهد و یا به جای یک نام یا گروهی نامیک می‌نشیند برای «deixis/deictic» ساخته و پیشنهاد شد.

21. Grammar of narration

22. Elizabeth Black

روش‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

۲۳. نوواژه «نام‌نشین»، به معنای واژه‌ای که به جای یک نام یا گروه نامیک می‌نشیند.

24. Distancing and estranging attitude

25. Ancient Mesopotamia

۲۶. نام نوشته بر پیشانی‌آش رازی بود: بابیلون بزرگ مادر روسپیان و پلشتگی‌های زمین (vid: Revelation xvii.5)

۲۷. ببینید: <https://www.bibleref.com/Revelation/17/Revelation-17-5.html>

28. Frame semantics

29. Cognitive linguistics

30. Umbrella word

31. Phallic symbol

32. Homonymy
33. Paronomasia
34. Figure of speech
35. Figure of thought
36. Image
37. Perspective
38. Turn of ground
39. Foregrounding
40. Instrumental equivalence
41. Symbolically neutral
42. Deforming force
43. Literary system
44. Charles Sanders Peirce
45. Ferdinand de Saussure
46. Deforming force
47. Literary system

۴۸. از آن جا که واژه «آماج» معنای هدف را نیز در خود دارا است، می‌تواند برابرنهادی بسنده برای «object» به شمار آید و در برابرنهادگی با واژه یادشده پیشنهاد شود.

۷. منابع

- برادران، ع. (۲۰۱۶). از نشانه‌های زبان تا زبان نشانه‌ها: سیری اجمالی در روش‌شناسی ترجمه از دیدگاه نشانه‌شناسی. *نقد زبان و ادبیات خارجی*، ۱۳ (۱۷)، ۶۹-۷۸.
- منصوری م. (۱۳۸۶). معادل‌یابی واژگانی در ترجمه از منظر نشانه‌شناسی. *مطالعات ترجمه*، ۵ (۱۷)، ۴۷-۵۷.
- سجودی، ف.، شاه‌طوسی، ش.، و فرحزاد، ف. (۱۳۹۰). بررسی و نقد ترجمه بین‌زبانی و ترجمه بین‌نشانه‌ای «مرگ دستفروش» از دیدگاه نشانه‌شناسی انتقادی. *پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی*، ۲ (۴)، ۷۳-۸۹.
- شعیری، ح. ر. (۱۳۸۸). از نشانه‌شناسی ساختگرا تا نشانه - معناشناسی گفتمانی. *نقد ادبی*، ۲ (۸)، ۳۳-۵۱.
- وایلد، آ. (۱۸۹۴) *سالومه*. ترجمه ع. کوثری (۱۳۸۵). تهران: هرمس.
- وایلد، آ. (۱۸۹۴) *سالومه*. ترجمه ا. تهامی (۱۳۹۶-۸). تهران: نگاه.

References

- Abrams, M. H., & Harpham, G. (2015). *A glossary of literary terms*. Nelson Education.
- Bagby, L., & Sigalov, P. (1987). The semiotics of names and naming in Tolstoj's "The Cossacks". *The Slavic and East European Journal*, 31(4), 473-489.
- Baradaran, A. (2016). From the signs of language to the language of signs: A brief overview of translation methodology from the semiotic perspective. *Critique of Foreign Language and Literature*, 13(17), 69-78. [In Persian]
- Berman, A. (1985/2012). Translation and the trials of the foreign. In L. V. Editor (Ed.), *The translation studies reader* (pp. 240-253). Routledge.
- Berman, A. (2009). *Toward a translation criticism: John Donne* (Vol. 6). Kent State University Press.
- Capozzi, R. (2009). Double coding memorabilia in the mysterious flame of Queen Loana. In P. B. Editor (Ed.), *New Essays on Umberto Eco* (pp. 127-40). Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511627033.009
- Cuddon, J. A. (2012). *A dictionary of literary terms and literary theory*. John Wiley & Sons.
- Eco, U. (1992/2004). Between author and text. In S. C. Editor (Ed.), *Interpretation and overinterpretation* (pp. 67-88). Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9780511627408.004
- Eco, U. (1992/2004). Overinterpreting texts. In: Stefan Collini (Ed.). *Interpretation and overinterpretation*. Cambridge University Press.
- Even-Zohar, I. (1978/1990/2012). The position of translated literature within the literary system. In L. V. Editor (Ed.), *The translation studies reader* (pp. 162-167). London and Routledge.
- Fairclough, N. (2001). *Language and power* (2nd ed.). Longman.
- Fillmore, C. J. (1982). Linguistics in the morning calm. *Linguistics Society of Korea. Frame Semantics*. Hanshin.
- Greenblatt, S., & Abrams, M. H. (Ed.). (2006). *The Norton anthology of English literature: The Norton anthology of English literature*.

Volume 2. W. W. Norton & Company.

- Lee, D. A. (2001). *Cognitive linguistics: An introduction*. Oxford University Press.
- Leppihalme, R. (1997). *Culture bumps: An empirical approach to the translation of allusions* (Vol. 10). Multilingual Matters.
- Mansouri, M. (2007). Lexical equivalence in translation from the semiotic perspective. *Translation Studies*, 5(17), 47-57. [In Persian]
- Nassaar, C. S., & Shaheen, N. (2001). Wilde's Salome. *The Explicator*, 59(3), 132-134.
- Shairi, H. R. (2009). From structuralist semiotics to discourse semiotics. *Literary Criticism*, 2(8), 33-51. [In Persian]
- Sajoudi, F., Shah Toosi, S., & Farahzad, F. (2011). An examination and critique of interlinguistic and intersemiotic translation of "The Death of a Street Vendor" from the perspective of critical semiotics. *Researches in Comparative Language and Literature*, 2(4), 73-89. [In Persian]
- Tolstoy, L. N., & Maude, A. (1927). *The private diary of Leo Tolstoy, 1853-1857*. William Heinemann.
- Wilde, O. (1894). *Salomé. A tragedy in one act* (translated [by Lord Alfred Douglas] from the French of Oscar Wilde). Pictured by Aubrey Beardsley. London, Elkin Mathews & John Lane.
- Wilde, O. (2006). *Salomé* (translated by A. Kowsari). Hermes Publication (Original work published 1894) [In Persian]
- Wilde, O. (2019). *Salomé* (translated by A. Tahami). Negah Publications (Original work published 1894) [In Persian]
- Winner, I. P., & Winner, T. G. (1976). The semiotics of cultural texts. *Semiotica*, 18(2), 101-156.